

पाटबंधारे प्रकल्पांच्या नियमित देखभाल व
दुरुस्ती कामांबाबत सर्वसमावेशक मार्गदर्शक
सूचना

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : देवदु-२०२२/प्र.क्र.३२०/२२/सिंच्य (कामे)

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक : २३/०२/२०२४

- संदर्भ :-** १) परिपत्रक क्र.संकीर्ण-१०९६/(३९१/९६)/सि.व्य.(कामे), दि.१४ मे, १९९७
२) शासन निर्णय क्र.देवदु-२००७/(७५५/०७)/सि.व्य.(कामे), दि.११ फेब्रुवारी, २००८
३) शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०१६/(८८/१६)/सि.व्य.(कामे), दि.०९ मे, २०१६
४) शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण-२०१६/(८८/१६)/सि.व्य.(कामे), दि.१४ जून, २०१८
५) शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२००७/(१३/०७)/सि.व्य.(कामे), दि.२७ ऑगस्ट, २०१३
६) शासन निर्णय क्र.देवदु-२०१५/(८३६/२०१५)/सि.व्य.(कामे), दि.१७ नोव्हेंबर, २०१६
७) शासन निर्णय क्र.देवदु-२०१५/(८३६/२०१५)/सि.व्य.(कामे), दि.०३ सप्टेंबर, २०१९
८) शासन परिपत्रक क्र.प्रमा-२०१३/(७८५/१३)/सि.व्य.(कामे), दि.१६ सप्टेंबर, २०२१

प्रस्तावना :-

राज्यात मोठ्या प्रमाणावर मोठे, मध्यम व लघु सिंचन प्रकल्प पूर्ण झालेले आहेत. प्रकल्पीय सिंचन क्षमतेप्रमाणे सिंचन साध्य करण्याच्या दृष्टीने तसेच धरण व कालवे सुरक्षित ठेवणेच्या दृष्टीने धरण, कालवे व तदनुषंगिक विविध कामांची नियमित वार्षिक देखभाल व दुरुस्ती करणे आवश्यक आहे. कार्यक्षम सिंचन व्यवस्थापनासाठी देखभाल व दुरुस्तीची कामे नियमितपणे वेळेवर होणे ही बाब अत्यंत महत्वाची आहे.

पाटबंधारे महामंडळाच्या कार्यक्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या सिंचन प्रकल्पांचे सिंचन व्यवस्थापन, परिरक्षण व देखभाल दुरुस्तीचे काम महामंडळाकडे वर्ग करून पाणीपट्टीची रक्कम प्रकल्पांच्या सिंचन व्यवस्थापनाच्या कामासाठी खर्च करण्यास उपरोक्त संदर्भ क्र.६ मध्ये नमूद शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आलेली आहे.

महामंडळ स्तरावर उपलब्ध होणा-या पाणीपट्टीच्या रकमेतून महामंडळाच्या कार्यक्षेत्रातील सिंचन प्रकल्पांच्या सिंचन व्यवस्थापनाचा सर्व खर्च म्हणजे देखभाल दुरुस्ती, शासकीय उपसा सिंचन योजनांची दुरुस्ती व वीज देयके, व्यवस्थापनाचा कार्यालयीन खर्च, आस्थापना खर्चातील २५% परतावा आणि पाणी वापर संस्थांचे परतावे इ. भागविणे अभिप्रेत आहे.

सिंचन व्यवस्थापनाकरता क्षेत्रीय स्तरावरील विविध कार्यालयांच्या मंजूर आकृतीबंधानुसार पदे रिक्त असल्याने व रूपांतरित अस्थायी आस्थापनेवरील पदे सेवानिवृत्तीनंतर आपोआपच व्यपगत होत असल्याने सद्यःस्थितीत सिंचन व्यवस्थापनाशी संबंधित विविध बाबींकरिता अपुरे मनुष्यबळ उपलब्ध असल्याने सिंचन व्यवस्थापनाशी संबंधित कार्य आस्थापनेवर ताण वाढत असल्याने सिंचन व्यवस्थापनाकरिता बाह्य मनुष्यबळ व नवीन तंत्रज्ञान यांची मदत घेणे ही काळाची गरज झाली असल्याचे निदर्शनास आले आहे.

संपूर्ण देशात डिसेंबर-२०२१ पासून धरण सुरक्षितता कायदा-२०२१ लागू झाला आहे. सदर कायद्यातील तरतुदीनुसार धरणांची दुरुस्ती विहित वेळेत होणे अत्यावश्यक ठरले असून, नियमित देखभाल दुरुस्ती अभावी धरण असुरक्षित (Distress Condition) झाल्यास त्याबाबतची जबाबदारी या कायद्यातील तरतुदीनुसार संबंधित अधिका-यांवर निश्चित होणार आहे.

महामंडळाकडे सिंचन / बिगरसिंचन पाणीपट्टी व्यतिरिक्त सिंचन पुनर्स्थापना खर्चाची रक्कम देखील उपलब्ध होत असते. महामंडळ स्तरावर उपलब्ध होणा-या विविध निधीचा कार्यक्षमपणे वापर होण्याच्या दृष्टीने उपरोक्त परिच्छेदांमध्ये नमूद पार्श्वभूमी विचारात घेता नियमित देखभाल व दुरुस्तीबाबत शासनाने यापूर्वी निर्गमित केलेले शासन निर्णय / परिपत्रके यांचे एकत्रिकरण करून व त्यात कालानुरूप आवश्यक त्या सुधारणा करून सर्वसमावेशक अशा मार्गदर्शक सूचना देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्याअनुषंगाने उपरोक्त संदर्भ क्रमांक १ ते ५ मध्ये नमूद शासन निर्णय व परिपत्रके अधिक्रमित करून शासन पुढील प्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय :-

(अ) नियमित देखभाल व दुरुस्तीसाठीचे सर्वसाधारण घटक पुढीलप्रमाणे असतात :-

(१) पूर्ण झालेल्या सिंचन प्रकल्पांची नियमित देखभाल व दुरुस्ती या सदराखाली पुढील प्रमाणे नमूद कामांचा समावेश असेल.

१. धरण / कालवा गळती दुरुस्ती
२. धरण व कालवा काटछेद सुस्थितीत ठेवण्यासाठी आवश्यक माती भराव, अश्मपटल, धरणातील विविध ड्रेन, इत्यादींची दुरुस्ती.
३. द्वारयुक्त धरणांमध्ये द्वारांचे प्रचालन व्यवस्थित होणेकरीता आवश्यक तेल/वंगण बदलणे, रंगकाम करणे, रबर सील बदलणे व द्वारांची किरकोळ दुरुस्ती.
४. विमोचक विहिर / सांडवा / पुच्छ कालवा / उर्जाव्यय रचना, इ. विविध उपांगांची किरकोळ दुरुस्ती.
५. धरणावरील झाडेझुडपे काढणे.
६. धरण परिसर, धरण माथा, सुरक्षा चौकी या ठिकाणची विद्युत व्यवस्थेशी संबंधित किरकोळ दुरुस्तीची कामे.
७. धरण चौकीची डागडुजी
८. धरण माथा रस्ता/धरण पोहोच रस्ता/कालवा सेवा व निरीक्षण पथ यांची डागडुजी
९. कालव्यावरील विविध बांधकामांची किरकोळ दुरुस्ती
१०. कालव्यावरील विविध द्वारांची दुरुस्ती, रंगकाम, तेल/वंगण इ.
११. कालव्यातील गाळ व गवत काढणे
१२. कालवा अस्तरीकरण दुरुस्ती
१३. धरणांच्या बाबतीतील संवर्ग-२ व ३ त्रुटी प्रकारातील त्रुटींचे निराकरण करण्याकरिता सुचविलेली कामे.
१४. को.प.बंधाऱ्यात पाणीसाठा करणेसाठी वेळेवर दरवाजे / निडल्स बसविणे व काढणे आणि त्याअनुषंगाने करावयाची दरवाजांच्या देखभाल व दुरुस्तीची कामे.
१५. पाणीपाळी व्यवस्थित पार पाडण्याच्या दृष्टीने आवश्यक मनुष्यबळ पुरवठा करणे व नवीन तंत्रज्ञान यांची मदत घेणे.
१६. उपसा सिंचन योजनांच्या यांत्रिकी व विद्युत भागाची नियमित देखभाल व दुरुस्ती, परिचालन व सुरक्षा कामे.
१७. धरणावरील सुरक्षा रक्षक, वीजतंत्री, फीटर, इत्यादी कंत्राटी सेवांकरीता मनुष्यबळ पुरवठा करणे.
१८. आवश्यक ठिकाणी बंदिस्त नलिका वितरण प्रणालीची दुरुस्ती करणे.

(२) उपरोक्त (१) मध्ये नमूद कामांव्यतिरिक्त अन्य कामे नियमित देखभाल व दुरुस्ती अंतर्गत करणे आवश्यक असल्यास लघु प्रकल्पाकरीता संबंधित अधीक्षक अभियंता व मोठ्या आणि मध्यम प्रकल्पांकरीता संबंधित मुख्य अभियंता यांनी निर्णय घेवून तशा कामांस मंजूरी द्यावी.

- (३) प्रतिवर्षी नियमित देखभाल व दुरुस्ती अंतर्गत हाती घ्यावयाच्या कामांचे प्राधान्यक्रम पुढीलप्रमाणे ठेवावेत :-

प्राधान्य क्र.(१) :- धरण सुरक्षितता संघटनेच्या अहवालातील त्रुटींच्या अनुषंगाने दुरुस्तीची कामे.

प्राधान्य क्र.(२) :- हंगामातील प्रत्यक्ष सिंचित करावयाच्या क्षेत्रासाठी कालवा तसेच वितरण प्रणालीतील दुरुस्तीची कामे.

प्राधान्य क्र.(३) :- पाणीवापर संस्थांना हस्तांतरीत करावयाच्या लाभक्षेत्रातील वितरण व्यवस्थेची दुरुस्ती.

(ब) सिंचन पाणीपट्टीतून करावयाच्या देखभाल दुरुस्ती विषयक कामांची प्रापणसूची

- १) सिंचन प्रकल्पासाठी प्रतिवर्षी हाती घ्यावयाच्या देखभाल व दुरुस्ती कामांच्या प्रकल्पनिहाय प्रापणसूचीस विहित वेळेत मंजूरी देण्याची व त्यानुसार अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी संबंधीत अधीक्षक अभियंता यांची असेल.
- २) पाटबंधारे प्रकल्पातून प्राप्त होणारी सिंचन पाणीपट्टीची रक्कम शक्यतो त्याच प्रकल्पावर देखभाल दुरुस्तीसाठी खर्च करावी. असे करताना प्रकल्पनिहाय वसूल होणाऱ्या संभाव्य सिंचन पाणीपट्टीच्या रकमेतून कार्यकारी अभियंता यांनी पाणी वापर संस्थांना अदा करण्यात आलेली/अदा करावयाची परताव्याची रक्कम वजा करून येणारी रक्कम देखभाल दुरुस्तीसाठी खर्च करावी. मात्र त्याच प्रकल्पाऐवजी इतर प्रकल्पावर खर्च करावयाचा असल्यास मोठे व मध्यम प्रकल्पांच्या बाबतीत मुख्य अभियंता यांची मान्यता घेण्यात यावी. तसेच लघु प्रकल्पांचे बाबतीत संबंधित विभागातील एकत्रित सिंचन पट्टीची रक्कम विचारात घेऊन अधीक्षक अभियंता स्तरावर निर्णय घ्यावा.
- ३) दरवर्षी शक्यतो “३१ मे” पूर्वी सिंचन प्रापणसूचीच्या मंजूरीची कार्यवाही अधीक्षक अभियंता स्तरावर पूर्ण करावी.
- ४) वार्षिक सिंचन प्रापणसूचीची एकूण रक्कम ही प्रत्यक्ष सिंचन पाणीपट्टी वसूलीतून पाणीवापर संस्थांना अदा करावयाच्या परताव्याची रक्कम वजा करून येणाऱ्या रकमेच्या १.५ पटीच्या मर्यादेत सिमित ठेवावी.
- ५) देखभाल व दुरुस्तीच्या प्राधान्यक्रमानुसार आवश्यक असणाऱ्या ज्या कामांचा समावेश आर्थिक मर्यादे अभावी सिंचन प्रापणसूचीत करणे शक्य नाही, अशी कामे बिगर सिंचन प्रापणसूचीतून प्रस्तावित करावीत.
- ६) शक्यतो नियमित देखभाल व दुरुस्तीच्या कामामधील कालवे स्वच्छता (कालव्यातील गाळ व गवत काढणे) व कालवा मातीकाम दुरुस्ती यांत्रिकी संघटनेमार्फत करावीत. तथापि, क्षेत्रिय परिस्थिती, यांत्रिकी विभागाकडील त्या भागातील यंत्रसामग्रीची उपलब्धता, यंत्रसामग्री उपलब्ध ठिकाणाहून कामाच्या ठिकाणी ने-आण करणेबाबतच्या (Machinery mobilisation) खर्चाची व्यवहार्यता यांचा एकत्रित विचार करून कालवा स्वच्छता व मातीकाम दुरुस्ती कामे यांत्रिकी संघटनेमार्फत करावी किंवा बाह्य अभिकरणामार्फत निविदेद्वारे करावी, याचा निर्णय मुख्य अभियंता (स्थापत्य) यांनी घ्यावा.
- ७) ज्या प्रकल्पावर नागरीकरणामुळे अथवा इतर कारणांमुळे भविष्यकाळामध्ये सिंचन निर्मिती /प्रत्यक्ष सिंचन होणार नसेल अशा प्रकल्पांच्या कालव्याच्या देखभाल व दुरुस्तीची प्रापणसूची प्रस्तावित करू नये.
- ८) सर्वसाधारणपणे रु.५०.०० लक्ष अंदाजपत्रकीय किंमतीपर्यंतची कामे सिंचन प्रापणसूचीद्वारे व त्यापेक्षा जास्त अंदाजपत्रकीय रकमेची कामे बिगर सिंचन प्रापणसूचीद्वारे प्रस्तावित करावीत.

- ९) ज्या ठिकाणी लाभक्षेत्र पाणीवापर संस्थांना हस्तांतरीत झाले आहे, त्या ठिकाणी नियमित देखभाल व दुरुस्तीची कामे पाणीवापर संस्थेमार्फतच करणे अभिप्रेत असल्याने, अशा ठिकाणची कामे प्रस्तावित करू नयेत.
- १०) मंजूर प्रापण सूची व उपरोक्त (४) मध्ये नमूद आर्थिक मर्यादेतच निविदा मंजूरी व कार्यारंभ आदेश दिले जातील याची दक्षता संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी घ्यावी व याबाबत संनियंत्रण करण्याची जबाबदारी अधीक्षक अभियंता यांची राहिल. या मर्यादेपेक्षा जास्त रकमेच्या निविदा मंजूरी व कामाचे आदेश दिल्यास ती आर्थिक अनियमितता समजण्यात येईल.
- ११) प्रतिवर्षी मंजूर देखभाल व दुरुस्ती कामांच्या निविदांचा कालावधी शक्यतो एक वर्षापेक्षा जास्त नसावा. तथापि, धरण सुरक्षिततेची कामे, जलसेतू, सायफन व मोठ्या बांधकामाच्या दुरुस्तीच्या कामांसाठी जास्त कालावधी लागत असल्यास तसा लेखी निर्णय मुख्य अभियंता स्तरावरून घ्यावा. सदर निविदांतर्गतच्या कामांची देयके त्या त्या वर्षाच्या उपलब्ध अनुदानातून अदा केली जातील अशा प्रकारे नियोजन करण्याची जबाबदारी संबंधित अधीक्षक अभियंता यांची राहिल. उपरोक्त (४) मधील आर्थिक मर्यादेतून मागील वर्षातील थकीत देयकांची रक्कम वजा जाता शिल्लक राहणाऱ्या रकमेच्या मर्यादेतच निविदा मंजूरी व कार्यारंभ आदेश दिले जातील, याची दक्षता संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी घ्यावी व याबाबत संनियंत्रण करण्याची जबाबदारी संबंधित अधीक्षक अभियंता यांची राहिल.
- १२) सिंचन प्रापणसूचीच्या अनुषंगाने अधीक्षक अभियंता स्तरावर केल्या जाणाऱ्या कार्यवाहीबाबत वेळोवेळी आढावा घेवून नियंत्रण ठेवण्याची जबाबदारी मुख्य अभियंता यांची राहिल.
- १३) दुरुस्ती कामांची प्रकल्पनिहाय/प्रकल्प घटक निहाय History Sheet ठेवण्यात यावी जेणेकरून अनावश्यक कामांची पुनरावृत्ती होणार नाही.

(क) बिगर सिंचन पाणीपट्टीतून करावयाच्या देखभाल व दुरुस्तीविषयक कामांची प्रापणसूची

- १) कार्यकारी संचालक यांनी मागील तीन वर्षांमध्ये प्रत्यक्ष वसूल झालेल्या बिगरसिंचन पाणीपट्टीच्या सरासरी रकमेतून थेट उपलब्ध होणारी ४०% रक्कम व उर्वरित ६०% रक्कम राज्यस्तरीय सिंचन कोषामध्ये जमा केल्यानंतर निर्मित सिंचन क्षमतेच्या प्रमाणात उपलब्ध होणारी रक्कम यांची मागील तीन वर्षांतील सरासरी रक्कम विचारात घ्यावी व त्यातून २५% आस्थापना खर्चाचा परतावा, उपसा सिंचन योजनांची वीज देयके, पाणी वापर संस्थांना द्यावयाचा परतावा व संभाव्य आकस्मिक खर्च वगळून येणाऱ्या निव्वळ रकमेच्या मर्यादेत मंडळनिहाय संभाव्य निधी निश्चित करून मुख्य अभियंता व संबंधित अधीक्षक अभियंता यांना शक्यतो दि.१५ एप्रिल पूर्वी कळवावा.
- २) बिगर सिंचन प्रापणसूची अधीक्षक अभियंता यांनी पूर्णपणे तपासून व त्यांचे स्तरावरील सिंचन प्रापणसूचीमध्ये प्रस्तावित कामांव्यतिरिक्त करावयाची कामे बिगर सिंचन प्रापणसूचीत अंतर्भूत करून मुख्य अभियंता यांना दरवर्षी शक्यतो दि.१५ जून पूर्वी सादर करावी. मंजूर सिंचन प्रापणसूचीची प्रत बिगर सिंचन प्रापणसूचीसह प्रदेश कार्यालयास सादर करावी.
- ३) मुख्य अभियंता यांनी वार्षिक धरण स्थिती अहवाल, कार्यक्षेत्रावरील प्रत्यक्ष पाहणी दौऱ्यादरम्यान आढळलेल्या त्रुटी या अनुषंगाने अधीक्षक अभियंता यांचेकडून प्राप्त बिगरसिंचन प्रापणसूचीची तपासणी करून शिफारशीसह बिगर सिंचन प्रापणसूची महामंडळास दरवर्षी शक्यतो दि.३० जून पूर्वी सादर करावी.
- ४) मुख्य अभियंत्याकडून महामंडळास प्राप्त झालेल्या प्रकल्पनिहाय बिगर सिंचन प्रापणसूचीस कार्यकारी संचालकांनी शक्यतो दरवर्षी १५ जुलै पूर्वी मंजूरी द्यावी.
- ५) महामंडळाने मंडळनिहाय कळविलेल्या संभाव्य निधीच्या १.५ पटीच्या मर्यादेत बिगर सिंचन प्रापणसूची प्रस्तावित करण्याची प्राथमिक जबाबदारी संबंधित अधीक्षक अभियंता यांची राहिल व याबाबत मुख्य अभियंता स्तरावर संनियंत्रण ठेवण्यात यावे.

- ६) उपरोक्त परिच्छेद (क) मधील उपपरिच्छेद १) ते ४) मध्ये प्रकल्पनिहाय स्थापत्य, यांत्रिकी (पाखरण कार्यक्रमांमधील कामांसह) व विद्युत देखभाल व दुरुस्ती कामांची शक्यतो एकत्रित प्रापणसूची सादर करणे आवश्यक राहिल.
 - ७) मंजूर प्रापणसूची बाहेरील कामांच्या निविदा काढण्यात येऊ नयेत. प्रापणसूची बाह्य कामांच्या निविदा काढणे व त्यावर खर्च करणे ही बाब गंभीर आर्थिक अनियमितता समजण्यात येईल.
 - ८) प्रापणसूची मंजूरीनंतर एखादी आकस्मिक बाब उद्भवल्यास अथवा एखादे काम करणे अत्यावश्यक ठरल्यास तशा कामाची स्वतंत्र प्रापणसूची करून त्यास महामंडळाची मान्यता घ्यावी. अशावेळी आकस्मिक अथवा अत्यावश्यक कामामुळे निर्माण होणारे अतिरिक्त दायित्व हे महामंडळ स्तरावर आकस्मिक बाबीकरीता राखून ठेवलेल्या ५ ते १०% निधीतून हाती घ्यावे. आकस्मिक कामात कालवा फुटणे, बांधकाम पडणे, धरणास धोका निर्माण होणे, धरणाचे सेवा/आपत्कालीन द्वार नादुरुस्त होणे, उपसा सिंचन योजनेच्या घटकांची अचानक दुरुस्ती उद्भवणे, अशा अचानक निर्माण होणाऱ्या बाबींचा समावेश असेल.
 - ९) प्रापणसूचीमधील कामांची यादी सादर करताना सदर कामांची आवश्यकता, प्राधान्यक्रम, उपलब्ध निधी विचारात घेऊन सदर कामे प्रस्तावित केलेल्या वर्षात पूर्ण होतील अशीच कामे प्रस्तावित करावीत. प्रस्तावित कामे ही नकाशावर दर्शविण्यात यावीत तसेच सदरची कामे केल्यामुळे प्रकल्पाच्या प्रत्यक्ष सिंचनात होणारी संभाव्य वाढ दर्शवावी.
 - १०) मंजूर प्रापणसूचीच्या अनुषंगाने भविष्यात निविदा काढताना कामाच्या नावामध्ये अथवा किमती मध्ये कोणताही बदल करू नये. मंजूर प्रापणसूचीतील कामाची फोड शक्यतो करू नये. तथापि, क्षेत्रीय परिस्थितीनुसार कामाची फोड/एकत्रीकरण करण्याची आवश्यकता असल्यास त्यास कार्यकारी संचालक यांची मान्यता घ्यावी.
 - ११) प्रकल्पातील पाणीसाठा, सिंचन क्षमता, धोकादायक बांधकामांची दुरुस्ती दुरुस्तीनंतर प्रकल्पाच्या कार्यक्षमतेत होणारी वाढ, धरण स्थिती अहवालातील त्रुटींची पूर्तता, सिंचन पाणीपट्टीतून मिळणारी रक्कम इत्यादी बाबींचा विचार करून प्रकल्पनिहाय संभाव्य खर्चाच्या रकमेची निश्चिती अधीक्षक अभियंता यांनी अशाप्रकारे करावी, की जेणेकरून उपरोक्त (क) (१) मध्ये नमूद नियोजनाकरिता उपलब्ध रकमेमध्ये जास्तीत जास्त प्रकल्पांचा समावेश होईल व यामध्ये सर्व म्हणजेच मोठे, मध्यम, लघु, को.प. बंधारे, उपसा सिंचन योजना, बॅरेज, साठवण तलाव यांचा समावेश होऊ शकेल.
- (ड) सिंचन पुनर्स्थापना खर्चातून करावयाच्या देखभाल व दुरुस्ती विषयक कामांची प्रापणसूची**
- १) प्रकल्पातील सिंचनाचे पाणी बिगर सिंचनाकडे वळविल्याने बाधित सिंचन क्षमता पुनर्स्थापित करणे करीता उपलब्ध होणारा निधी त्याच प्रकल्पावर सिंचन पुनर्स्थापनेसाठी खर्च करणे बंधनकारक राहिल. यासाठी संबंधित प्रकल्प पुनर्स्थापनेकरीता आवश्यक आराखडा तयार करून त्यास मुख्य अभियंता यांची सर्वसाधारण मान्यता घ्यावी.
 - २) उपरोक्त आराखड्यात समाविष्ट कामांचा समावेश सिंचन व्यवस्थापनाच्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकात करण्यात यावा व त्याच्या प्रापणसूचीस कार्यकारी संचालकांनी मान्यता द्यावी.
 - ३) सिंचन पुनर्स्थापना निधी ज्या प्रकल्पासाठी प्राप्त झालेला आहे त्याच प्रकल्पावर खर्च करणे शक्य नसल्यास, सदर सिंचन पुनर्स्थापना निधी महामंडळांतर्गतच्या दुसऱ्या आवश्यक प्रकल्पावर वर्ग करणेकरीता महामंडळाच्या नियामक मंडळाची मान्यता घेण्यात यावी.
- (ई) यांत्रिकी व विद्युत संघटनेकडून करावयाच्या कामाबाबत मार्गदर्शक सूचना**
- १) यांत्रिकी संघटनेकडून करावयाची कामे स्थापत्य विभागाने सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूचीद्वारे प्रस्तावित करून त्या प्रापण सूचीस अनुक्रमे अधीक्षक अभियंता व कार्यकारी संचालक यांनी मान्यता द्यावी.

- २) सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूची तयार करताना यांत्रिकी कामांकरिता प्रकल्प हा एक घटक गृहीत धरावा व त्यामध्ये कालव्यातील गाळ व गवत काढणे, कालवा माती काम/भराव दुरुस्ती, धरण/ विमोचक/कालवा यावरील विविध द्वारांची दुरुस्ती, उपसा सिंचन योजनेअंतर्गत पंपगृह, उर्ध्वगामी नलिका, झडपा इत्यादी घटकांची दुरुस्ती, को.प.बंधारे निडल्स दुरुस्ती, बॅरेज द्वार दुरुस्ती, इत्यादी कामांचा समावेश करावा.
- ३) यांत्रिकी संघटनेकडून करावयाच्या ज्या कामांचा समावेश मंजूर सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूची मध्ये आहे, तीच कामे वार्षिक पाखरण कार्यक्रमाकरिता स्थापत्य विभागाने प्रस्तावित करावीत.
- ४) सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूचीत मंजूर असलेली, तथापि, शासन स्तरावरून मंजूर होणाऱ्या यांत्रिकी संघटनेच्या वार्षिक पाखरण कार्यक्रमात समाविष्ट होऊ न शकलेली मातीकामे वगळता इतर यांत्रिकी कामे यांत्रिकी संघटनेने बाह्य अभिकरणामार्फत हाती घ्यावीत व वार्षिक पाखरण कार्यक्रमात समाविष्ट होऊ न शकलेली मातीकामे स्थापत्य संघटनेने बाह्य अभिकरणामार्फत हाती घ्यावीत.
- ५) PROFORMA-I (भाग-१) नुसार यांत्रिकी संघटनेने निधी मागणी करून प्रत्यक्ष खर्च न करणे ही बाब गंभीर असून यापुढे द्वारे दुरुस्ती व उपसा सिंचन योजनांचे परिचालन व देखभाल दुरुस्ती कामाकरिता भाग-१ नुसार निधी मागणी करण्यात येऊ नये.
- ६) कार्यकारी संचालक यांनी उपरोक्त ४ मध्ये नमूद यांत्रिकी संघटनेने बाह्य अभिकरणामार्फत हाती घ्यावयाच्या कामांकरिताचा निधी यांत्रिकी संघटनेस एकत्रितरित्या हस्तांतरित न करता कामाच्या प्रगतीच्या अनुषंगाने अधीक्षक अभियंता (यांत्रिकी) यांचेमार्फत महामंडळास प्राप्त होणाऱ्या निधी मागणीनुसार कार्यवाही करावी
- ७) उपसा सिंचन योजनेअंतर्गत पंपगृह, उर्ध्वगामी नलिका, झडपा हे एकच घटक गृहीत धरून एका वर्षाचा रखरखाव (maintenance) व परिचालन (operation) यासह निविदा काढावी.
- ८) सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूची तयार करताना विद्युत विभागाकडून करावयाच्या कामांकरिता उपसा सिंचन योजना /पंपगृह हा स्वतंत्र एक घटक गृहीत धरून योजनेचे काम प्रस्तावित करावे.
- ९) विद्युत संघटनेकडून करावयाची कामे स्थापत्य विभागाने सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूचीद्वारे प्रस्तावित करून त्या प्रापण सूचीस अनुक्रमे अधीक्षक अभियंता व कार्यकारी संचालक यांनी मान्यता द्यावी.
- १०) प्रापणसूचीत मंजूर कामांना विद्युत विभागाकडील सक्षम स्तरावरून तांत्रिक मान्यता प्रदान करून सदर कामे विद्युत विभागामार्फत हाती घेण्यात यावीत.
- ११) विद्युत संघटनेने प्रापणसूचीतील मंजूर कामांच्या बाबतीत PROFORMA-I (भाग-१) नुसार आगाऊ (Advance) निधी मागणी न करता कामाच्या प्रगतीच्या अनुषंगाने महामंडळाकडे निधी मागणी नोंदवावी.
- १२) धरण / बॅरेज या ठिकाणच्या विद्युत कामांची सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूची तयार करताना प्रकल्प हा एक घटक गृहीत धरावा.

(उ) इतर सर्वसाधारण सूचना :

- १) सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूची तयार करतांना सिंचन व्यवस्थापनाशी निगडीत committed expenditure जसे विद्युत देयके, धरण सुरक्षा रक्षकांचे वेतन, जनित्र व जनित्रासाठी आवश्यक इंधन खर्च, पर्यायी विद्युत व्यवस्था व पावसाळ्यातील धरणाच्या सुरक्षित परिचालनासाठी आवश्यक खर्च याची तरतूद प्राधान्याने करणे आवश्यक राहिल.

- २) देखभाल व दुरुस्ती कामांच्या देयकासोबत काम हाती घेण्यापूर्वीची व काम पूर्ण झाल्यानंतरची Geo Tagged छायाचित्रे जोडणे बंधनकारक असेल व त्याबाबतची पडताळणी करण्याची जबाबदारी संबंधीत अधीक्षक अभियंता यांची राहिल.
- ३) देखभाल व दुरुस्ती कामांची देयके अदा करण्यात पारदर्शकता आणण्याच्या दृष्टीने विभागीय लेखापाल यांनी एक स्वतंत्र नोंदवही ठेवावी व देयके विभागात प्राप्त होताच त्याची नोंद या नोंदवहीमध्ये ठेवावी.
- ४) निविदा कालावधी संपल्यानंतर/ काम पूर्ण झाल्यानंतर एका महिन्याचे आत अंतिम देयक प्राप्त करून घेण्याची जबाबदारी विभागीय लेखापाल व कार्यकारी अभियंता यांची राहिल.
- ५) जर काही शाखा / उप विभागाकडून सबळ कारणांशिवाय देयके सादर केली जात नसतील, तर अशा बाबी गोपनीय पत्राद्वारे विभागीय लेखापाल यांनी कार्यकारी अभियंता यांच्यामार्फत अधीक्षक अभियंता यांच्या निदर्शनास आणाव्यात. अधीक्षक अभियंता यांनी याची शहानिशा करावी व आवश्यकतेनुसार शिस्तभंग विषयक कार्यवाही करावी.
- ६) देखभाल दुरुस्तीची कामे सिंचन व्यवस्थापन चांगले व कार्यक्षम सिंचन होण्यासाठी करण्यात येत असल्यामुळे व दरवर्षी पावसाळ्यानंतर नव्याने करावे लागत असल्याने सिंचन वर्ष (१ जुलै ते ३० जून) संपताच अशी कामे शक्यतो आहे त्या स्थितीत अंतिम करावीत.
- ७) मंजूर सिंचन व बिगरसिंचन प्रापणसूचीनुसार करावयाच्या कामांची पतपत्र मागणी कार्यकारी अभियंता यांनी अधीक्षक अभियंतामार्फत महामंडळास सादर करावी. महामंडळाने सदर निधी अधीक्षक अभियंत्यांकडे वर्ग करावा व अधीक्षक अभियंत्यांनी विभागाकडे वर्ग करावा.
- ८) पतपत्र मागणीचे प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर पूर्णपणे तपासून शक्यतो १० दिवसांत पतपत्र मागणी महामंडळाने निधी उपलब्धतेनुसार मान्य करून संबंधितांना वर्ग करावी.
- ९) देयके अदायगीमध्ये पारदर्शकता आणण्यासाठी महामंडळाने पतपत्र मंडळ कार्यालयास दिल्यानंतर अधीक्षक अभियंत्यांनी शक्यतो ७ दिवसांत पतमर्यादा विभागास वर्ग करावी. त्यानंतर विभागाने शक्यतो ७ दिवसांत कंत्राटदारास देयके अदायगी करावी.
- १०) मंजूर सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूचीनुसार करावयाच्या कामांचा आढावा तसेच सिंचन पुनर्स्थापना खर्चातून करावयाच्या कामांचा आढावा कार्यकारी संचालक यांचे स्तरावर दरवर्षी नोव्हेंबर व फेब्रुवारी महिन्यात घेण्यात यावा व मुख्य अभियंता यांचे स्तरावर दरवर्षी ऑक्टोबर, डिसेंबर, मार्च व मे महिन्यात घेण्यात यावा.
- ११) मंजूर सिंचन व बिगर सिंचन प्रापणसूचीनुसार करावयाच्या कामांचा आढावा वेळोवेळी आवश्यकतेनुसार अधीक्षक अभियंता यांचे स्तरावर घेण्यात यावा.
- १२) महामंडळस्तरावर उपलब्ध होणाऱ्या पाणीपट्टीच्या रकमेतून महामंडळाच्या कार्यक्षेत्रातील सिंचन प्रकल्पांच्या सिंचन व्यवस्थापनाचा सर्व खर्च जसे देखभाल दुरुस्ती, शासकीय उपसा योजनांची दुरुस्ती व वीज देयके, व्यवस्थापनाचा कार्यालयीन खर्च, आस्थापना आणि पाणी वापर संस्थांचे परतावे, इत्यादी खर्च भागविणे आवश्यक असून सदर खर्चामध्ये इमारत दुरुस्ती तसेच सिंचन व्यवस्थापन सुरळित पार पाडण्यासाठी कराव्या लागणाऱ्या सर्व प्रकारच्या प्रत्यक्ष व अनुषंगिक खर्चाचा समावेश राहिल व याबाबत कार्यकारी संचालक यांचा निर्णय अंतिम राहिल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक २०२४०२२३१५५४२८८२२७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकीत करुन काढण्यात आला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(न. गौ. बसेर)

शासनाच्या उप सचिव

प्रत,

- १) मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- २) मा. उपमुख्यमंत्री (जलसंपदा/वित्त) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. सभापती/उपसभापती, विधान परिषद, विधानभवन, मुंबई
- ४) मा. अध्यक्ष / उपाध्यक्ष, विधानसभा, विधानभवन, मुंबई.
- ५) मा. विरोधी पक्ष, विधानसभा/विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई
- ६) अप्पर मुख्य सचिव, वित्त व नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ७) अप्पर मुख्य सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ८) सचिव (लाक्षेवि) जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ९) सचिव (प्रकल्प समन्वय), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १०) महासंचालक, मेरी नाशिक,
- ११) सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग
- १२) सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग
- १३) सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग
- १४) सर्व कार्यकारी अभियंता, जलसंपदा विभाग
- १५) सर्व तांत्रिक कार्यासने, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १६) निवडनस्ती.